

Protokoll hälso- och sjukvårdsnämnden

Sammanträdesdatum: 2023-09-04

Tid: 13:00 – 13:42

Plats: Styrelserummet, Regionhuset i Luleå/Teams

§§ 57-66

Beslutande

Caroline Svensson (C), vice ordf.

Peter Eriksson (S), ersättare

Ia Uvberg (S)

Emmi-Lie Spegel

Maud Lundbäck (S)

Lennart Åström (S)

Kristina Olofsson (V), ersättare

Marie Gustafsson (V)

Veronica Wahlström (M)

Sara Cave (M)

Lena Angeria Johansson (SJVP),
ersättare

Margareta Törelid Haapaniemi
(KD)

Marianne Sandström (SD)

Övriga närvarande

Pia Näsvall, hälso- och sjukvårdsdirektör

Helena Trældal, kanslichef

Anneli Granberg, utvecklingschef Nära vård

Adrian Vinsa, dataskyddsombud

Håkan Kero (KD), oppositionsråd

Marita Wikberg (KD), politisk sekreterare

Sekreterare

Emil Eriksson

Digitalt justerad

Digitalt justerad

Caroline Svensson, vice ordförande

Margareta Törelid Haapaniemi,
justerare

Innehållsförteckning

Sammanträdet öppnas	3
Upprop/fastställande av närvarorätt	4
Val av protokolljusterare.....	5
Fastställande av slutlig föredragningslista	6
Hälsa- och sjukvårdsdirektörens rapport 2023-09-04	7
Meddelanden till hälsa- och sjukvårdsnämnden	8
Delegationsbeslut anmälda till hälsa- och sjukvårdsnämnden 2023-09-04	9
Återrapportering från hälsa- och sjukvårdsnämndens temasammanträde 2023-09-04	10
Remiss av SOU 2023-10 Tandvårdens stöd till våldsutsatta patienter..	11
Revisionsrapport Uppföljande granskning av folktandvården och missbruksvården.....	15

§ 57

Sammanträdet öppnas

Hälsa- och sjukvårdsnämndens ordförande förklarar sammanträdet öppnat kl. 13:00 den 4 september 2023. Sammanträdet genomförs i Styrelserummet, Regionhuset i Luleå/Teams.

§ 58**Upprop/fastställande av närvarorätt**

Upprop av deltagare genomförs, se protokollets framsida.

§ 59**Val av protokolljusterare****Hälsa- och sjukvårdsnämndens beslut**

Hälsa- och sjukvårdsnämnden beslutar utser ledamoten Margareta Törelid Haapaniemi (KD) att jämte ordförande justera protokollet.

Justering sker digitalt.

§ 60**Fastställande av slutlig
föredragningslista****Hälsa- och sjukvårdsnämndens beslut**

Hälsa- och sjukvårdsnämnden beslutar fastställa föredragningslistan.

§ 61**Hälsa- och sjukvårdsdirektörens
rapport 2023-09-04**

Dnr HSN-00047-2023

Hälsa- och sjukvårdsnämndens beslut

Hälsa- och sjukvårdsnämnden beslutar lägga informationen till handlingarna.

Ärendet

Hälsa- och sjukvårdsdirektörens rapport enligt bilaga.

Beslutsunderlag

Hälsa- och sjukvårdsdirektörens rapport 230904

§ 62

Meddelanden till hälsa- och sjukvårdsnämnden

Dnr HSN-00015-2023

Hälsa- och sjukvårdsnämndens beslut

Hälsa- och sjukvårdsnämnden beslutar lägga informationen till handlingarna.

Ärendet

Följande meddelanden redovisas:

Avsändare

Styrgrupp Nära vård östra Norrbotten

Ämne

Protokoll 2023-08-23

Beslutsunderlag

Protokoll styrgrupp Nära vård östra Norrbotten 2023-08-23

§ 63**Delegationsbeslut anmälda till hälsa-
och sjukvårdsnämnden 2023-09-04**

Dnr HSN-00023-2023

Hälsa- och sjukvårdsnämndens beslut

Hälsa- och sjukvårdsnämnden beslutar lägga informationen till handlingarna.

Ärendet

Inga delegationsbeslut är anmälda till hälsa- och sjukvårdsnämndens sammanträde 2023-09-04

§ 64

Återrapportering från hälso- och sjukvårdsnämndens temasammanträde 2023-09-04

Dnr HSN-00031-2023

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar lägga informationen till handlingarna.

Ärendet

Ordföranden informerar om hälso- och sjukvårdsnämndens temasammanträde 2023-09-04 som bestod av följande:

- Forskarskola Nära vård
- Tandvård

§ 65

Remiss av SOU 2023-10 Tandvårdens stöd till våldsutsatta patienter

Dnr HSN-00068-2023

Hälsa- och sjukvårdsnämndens beslut

Hälsa- och sjukvårdsnämnden beslutar att lämna yttrande enligt förslag i bilaga.

Sammanfattning

I delbetänkandet presenteras hur många patienter som utsatts för mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer på ett sådant sätt att tandvård behövs för att åtgärda skador som uppstår, hur tandvården arbetar med frågor om våldsutsatta patienter samt förslag på hur stödet till personer som utsatts kan förstärkas i form av ersättning för tandskador.

Region Norrbotten instämmer i att tandvården har en viktig roll i att upptäcka patienter som är våldsutsatta, och håller med om att åtgärder krävs för att stärka personalens kunskap och förmåga att agera samt ge stöd i dessa fall. Regionen instämmer i att gruppen våldsutsatta drabbas av höga tandvårdskostnader men ser stora risker med den föreslagna ersättningsformen med ett särskilt tandvårdsstöd inom ramen för regionens tandvårdsstöd.

Beslutsunderlag

Bilagor:

1. Remissyttrande över SOU 2023:10 Tandvårdens stöd till våldsutsatta patienter
2. Tandvårdens stöd till våldsutsatta patienter, SOU 2023:10

Ärendet

Bakgrund

I delbetänkandet redovisas utredningen gällande våldsutsatta patienter i tandvården. I uppdraget har ingått att kartlägga hur många patienter som utsatts för mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer på ett sådant sätt att tandvård behövs för att åtgärda skador som uppstår.

Utredningen har även haft i uppdrag att utvärdera hur tandvården arbetar med frågor om våldsutsatta patienter. Det har bland annat gällt tandvårdens förmåga till tidig upptäckt, kunskap, rutiner, dokumentation och samverkan med andra aktörer. Slutligen har uppdraget även innefattat att analysera och

bedöma hur stödet till personer som utsatts kan förstärkas i form av ersättning för tandskador. Därefter lämnas även ändamålsenliga förslag på hur sådana system kan utformas.

Våldets omfattning

Utredningens mycket ungefärliga uppskattning är att antalet personer som utsätts för våld i nära relation uppgår till cirka 800 000 personer per år i Sverige, varav cirka 460 000 är vuxna och 345 000 är barn. I relation till besöksfrekvensen i tandvården innebär det, enligt utredningens uppskattning, att cirka 6 procent av de vuxna patienterna och cirka 14 procent av de barn som tandvården möter under ett år, har erfarenhet av nämnda brott eller handlingar.

Görs en avgränsning till fysiskt våld eller hot om fysiskt våld i en nära relation, är antalet som utsätts cirka 157 000 vuxna personer årligen, vilket motsvarar cirka 2 procent av den vuxna befolkningen. Relaterat till tandvårdens nämnda besöksfrekvens under ett år indikerar det att cirka 86 000 av patienterna som tandvården möter under ett år har denna erfarenhet.

Med en ytterligare avgränsning till enbart grov misshandel i en nära relation, handlar det om cirka 37 000 vuxna personer som utsätts för detta brott. Detta skulle enligt utredningens ungefärliga uppskattning motsvara cirka 0,5 procent eller cirka 20 000 av de vuxna tandvårdsbesökarna under ett år.

Utredningens bedömning av vilka åtgärder som bör vidtas

För att tandvården ska kunna erbjuda ett väl fungerande stöd till personer som utsätts för mäns våld mot kvinnor, annat könsrelaterat våld och våld i nära relationer krävs ett långsiktigt, strategiskt och systematiskt arbete på flera olika nivåer. För att underlätta detta arbete är det utredningens bedömning att vissa åtgärder bör vidtas på nationell respektive på region-/vårdgivar-/kliniknivå.

På nationell nivå bör initiativ tas för att:

- Tandvården ska omfattas av samma skyldigheter som övrig hälso- och sjukvård i frågor om våld i nära relationer
- Tandvården ska ges möjlighet att ta del av de statliga stimulansmedel som genom överenskommelser mellan regeringen och SKR tillförs övrig hälso- och sjukvård, samt att
- Tandvården ska ges förutsättningar att dokumentera tecken på våldsutsatthet oavsett var på kroppen tecknen uppträder.

På region-/vårdgivar-/kliniknivå bör initiativ tas för att:

- frågor om våldsutsatthet ska ställas till samtliga patienter som en del i anamnestagning

- utbildning, fortbildning och kompetensutveckling ska prioriteras, samt att
- direkta kontaktvägar till övrig hälso- och sjukvård, socialtjänst, polis och frivilligorganisationer ska underlättas.

Särskilt tandvårdsstöd till våldsutsatta

Nuvarande ersättningsformer ger inte våldsutsatta ett tillräckligt skydd mot höga kostnader. Utredningens uppfattning är att det inte är rimligt att personer som blir utsatta för mäns våld mot kvinnor, annat könsrelaterat våld eller våld i nära relationer, utöver det lidande som våldet i sig orsakar, dessutom drabbas av höga tandvårdskostnader. Därför behövs ett förstärkt skydd mot höga tandvårdskostnader för personer som drabbas av orofaciala skador orsakade av mäns våld mot kvinnor, annat könsrelaterat våld och våld i nära relationer.

Ett förstärkt skydd bör ges genom införande av ett särskilt tandvårdsstöd till våldsutsatta inom ramen för regionernas ansvar för tandvård till personer med särskilda behov. Utredningen föreslår att tandvårdslagens (1985:125) och tandvårdsförordningens (1998:1338) bestämmelser om tandvård för patienter som har behov av särskilda tandvårdsinsatser som ett led i sjukdomsbehandling under en begränsad tid ska kompletteras, så att patienter som har behov av särskilda tandvårdsinsatser för orofacial skada till direkt följd av våld omfattas.

Ersättning ska kunna ges för behandling av orofacial skada när övervägande skäl talar för att skadan orsakats av att patienten utsatts för våld på grund av sitt kön, sin sexuella läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck, eller annan jämförbar orsak eller när övervägande skäl talar för att skadan orsakats av att patienten utsatts för våld av en närstående.

Ekonomiska konsekvenser

Bestämmelser i enlighet med utredningens förslag om tandvårdsbehandling till direkt följd av orofaciala skador som orsakats av våld, beräknas öka regionernas kostnader med cirka 120 miljoner kronor årligen.

I utredningen föreslås därför att regionerna tillförs 125 miljoner kronor per år under treårsperioden 1 juli 2024–30 juni 2027, varav 5 miljoner per år avser behandling vid tandvårdsrådsläsa. En permanent finansiering från och med den 1 juli 2027 föreslås beslutas med beaktande av resultatet av en uppföljning två år efter ikraftträdandet.

Jämställdhetsperspektiv

Utredningens samlade bedömning är att förslaget kan bidra till ökad jämställdhet genom att lindra negativa effekter för kvinnor och sexuella minoriteter som i dag drabbas hårdare än andra av sexuellt våld och våld i nära

relationer. Förslaget bedöms kunna bidra till ökad uppfyllelse av det jämställdhetspolitiska delmålet om att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor.

Att personer som drabbas av mäns våld mot kvinnor, annat könsrelaterat våld och våld i nära relationer kan erbjudas tandvård till hälso- och sjukvårdsavgift undanröjer de hinder som höga kostnader kan innebära för patienter med svag ekonomi. I den meningen bidrar förslaget till en jämlik tandhälsa, eftersom tandvårdens jämförelsevis höga patientavgifter är en faktor som bidrar till socioekonomiska skillnader i tandhälsa. Även när det gäller det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra bedöms utredningens förslag kunna påverka utvecklingen i positiv riktning.

Barnrättsperspektiv

Enligt svaren på utredningens enkät till tandvården finns i samtliga tandvårdsverksamheter väl etablerade rutiner för orosanmälan och andra åtgärder när tandvården upptäcker våldsutsatta barn.

Eftersom barn som bevittnar våld i hemmet också i lagens mening är offer för våldet, är tandvårdens arbete med vuxna patienter också viktigt för att följa barnkonventionen.

När det gäller förslaget om att tandvård till våldsutsatta ska erbjudas till hälso- och sjukvårdsavgift, gäller detta vuxna personer. Tandvård till barn och unga vuxna är kostnadsfri för patienterna och i den meningen berörs inte barn direkt av utredningens förslag, även om barn till våldsutsatta föräldrar kan gynnas indirekt av att föräldrarna får bättre tillgång till tandvård.

Protokollsutdrag skickas till:

Socialdepartementet
Stabschef
Divisionschef Division Nära

§ 66

Revisionsrapport Uppföljande granskning av folktandvården och missbruksvården

Dnr HSN-00054-2023

Hälsa- och sjukvårdsnämndens beslut

Hälsa- och sjukvårdsnämnden föreslår regionstyrelsen besluta att:

1. Ge regiondirektören i uppdrag att säkerställa att åtgärder vidtas för att genomföra insatser utifrån revisionens rekommendationer.
2. Återrapportera föreslagna åtgärder till regionstyrelsen under första kvartalet 2024.
3. Lägga revisionsrapporten till handlingarna.

Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Yttrande till beslutsförslaget

Regionstyrelsen ser positivt på att revisionens uppföljande granskning visar att förbättringar skett inom de flesta frågorna inom granskningsområdena. Revisionsrapporten lyfter dock ett antal viktiga utvecklingsområden för regionstyrelsen att följa upp.

Regionstyrelsen arbetar aktivt för att använda revisionsgranskningarna som underlag för aktiva beslut och ändamålsenlig styrning för verksamheterna.

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Region Norrbotten genomfört en samlad uppföljande granskning av tre tidigare revisionsgranskningar från 2019–2021.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om regionstyrelsen vidtagit tillräckliga åtgärder utifrån tidigare granskning. Den samlade bedömningen är att regionstyrelsen inte helt bedrivit arbetet för att utveckla verksamheten samt åtgärdat konstaterade brister på ett ändamålsenligt sätt. Revisorerna påpekar även att regionstyrelsen inte helt har en tillräcklig intern kontroll för området.

Beslutsunderlag

Bilagor:

1. Revisionsrapport Granskning av missbruksvården och folktandvården
2. Skrivelse Granskning av missbruksvården och folktandvården

Ärendet

Regionens förtroendevalda revisorer har genomfört en samlad uppföljande granskning av tre tidigare revisionsgranskningar från 2019–2021. Dessa är Styrning, uppföljning och kontroll av Folk tandvårdens uppdrag (2019), Granskning av missbruksvården (2021) samt Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (2020), varav den sistnämnda kommer behandlas i en separat tjänsteskrivelse.

Granskningen har skett genom att följande revisionsfrågor besvarats:

1. Har revisorernas synpunkter och förslag till åtgärder besvarats av styrelsen?
2. Har synpunkterna och förslagen åtgärdats?

Samlad bedömning

Syftet med granskningen har varit att bedöma om regionstyrelsen och regionala utvecklingsnämnden vidtagit tillräckliga åtgärder med anledning av den bedömning och de åtgärdsförslag som lämnats i genomförda granskningar. Den samlade bedömningen är att:

- Regionstyrelsen **inte helt** bedrivit arbetet för att utveckla verksamheterna samt åtgärdat konstaterade brister på ett ändamålsenligt sätt.
- Regionstyrelsen **inte helt** har en tillräcklig intern kontroll för områdena.

Resultat och kvarstående åtgärdsbehov

Utifrån genomförd granskning konstaterar revisorerna att synpunkter och förslag till åtgärder i de tidigare granskningarna har besvarats av regionstyrelsen.

Folk tandvården

Regionstyrelsen har utifrån granskning av styrning, uppföljning och kontroll av Folk tandvårdens uppdrag säkerställt att åtgärder vidtagits utifrån revisionens identifierade brister och förslag till förbättringar. Revisorerna noterar i sammanhanget att Folk tandvården fortsatt inte når en budget i balans, men att underskottet minskat under perioden 2019–2022 utifrån vidtagna åtgärder för en budget i balans.

Missbruksvården

I granskningen av missbruksvården konstateras att det pågår flera projekt och åtgärder för att förbättra missbruksvården i Norrbotten. Arbetet bedöms främst bedrivas på verksamhetsnivå och inte på övergripande styr- och ledningsnivå.

Revisorerna har inte kunnat se att regionstyrelsen, utöver att behandla revisionsrapporten, tagit några ytterligare beslut som rör utveckling av missbruksvården under 2022, exempelvis gällande implementering av vård- och

insatsprogrammet, utbildning mot kommunerna gällande spelmissbruk, göra överenskommelse om spelmissbruk (med kommunerna) känd.

Revisionens rekommendationer

För att utveckla granskningsområdet lämnas följande rekommendationer:

- Regionstyrelsen behöver säkerställa att det sker en fortsatt uppföljning och kontroll av att identifierade brister och åtgärder genomförs.
- Regionstyrelsen bör som en del i uppföljningen av missbruksvården säkerställa att de tar del av årsrapporten avseende missbruksvården.

Hälsa- och sjukvårdsdirektörens kommentarer

Folktandvården

Folktandvården har idag en omfattande resursbrist beroende på pensionsavgångar och medarbetare som går till den privata marknaden som utökar sina verksamheter i länet. Detta medför att verksamheterna får allt svårare att klara sitt uppdrag. Detsamma gäller även för övriga folktandvårdsorganisationer i norra Sverige.

Tandvårdscheferna i Norrting (Norrboten, Västerboten, Västernorrland och Jämtland/Härjedalen) har liknande utmaningar och ser behov av ändringar i tandvårdslagstiftningen. Folktandvården och privattandvården måste ta ett gemensamt ansvar för en jämlik tandvård. Det krävs en tydlig nationell styrning med lika villkor för en tillgänglig tandvård i hela Sverige.

Regionfullmäktige beslutade den 22 februari 2023 om ändringar i beställning vårdval barn- och ungdomstandvård efter förslag från Folktandvården. Ändringar som förhoppningsvis ökar privattandvårdens engagemang i barntandvård och att de med störst behov får vård i ökad utsträckning.

Regionfullmäktige biföll den 21 juni 2023 Folktandvårdens förslag om ny taxa för F-tandvård, vilken träder ikraft 2024. F-tandvård avser patienter som har en långvarig sjukdom och grav till fullständig funktionsnedsättning och som följd av denna kan ha rätt till ett särskilt tandvårdsstöd. Detta är bland annat en åtgärd för att öka privata vårdgivares engagemang för att behandla patienter med intyg om F-tandvård.

Folktandvården fortsätter med de intensifierade aktiviteterna för att behålla befintliga samt attrahera nya medarbetare. Regionstyrelsen beslutade den 9 februari 2022 om extra lönesatsning för tandläkare under en treårsperiod och rekryterings- samt startbonus som en del i att säkerställa kompetensförsörjningen framledes. Division Nära har sedan våren 2023 fått utökning i form av en rekryterare, vilket förhoppningsvis ger utdelning även inom Folktandvårdens verksamhetsområde.

Missbruksvården

I division psykiatri beroendecenter arbetar man med ett pilotprojekt gällande en beroendepsykiatrisk mottagning, i nuläget i liten skala. Ytterligare yrkesgrupper och kompetenser kan komma behöva anställas för att höja kompetensen. Även sprututbytet tillsammans med infektionskliniken är uppstartat. Breddinförandet av utbildning i behandling med läkemedlet Naloxon, som kan häva en opioidöverdos, ses över men har inte påbörjats ännu.

För att fortsätta utveckla verksamheten och kunna skapa ett kompetenscenter för Region Norrbotten behöver man grundläggande utbildning i exempelvis beroendesjukdomar och bemötande samt samverka med andra aktörer som är viktiga för patienten. Exempel på detta är:

- Utbildning i stöd till anhöriga, där stöd till barn särskilt behöver prioriteras
- Utbildning i behandling gällande spelberoende
- Utbildning i förebyggande arbete

Beroendecenter behöver fungera som kompetenscentrum, med kunskap om exempelvis barn och unga. Beroendecenter behöver också fungera som konsult för övriga vårdverksamheter gällande riskbruk och behandling för detta.

Vård och insatsprogram Missbruk och beroende används till viss del, men behöver nyttjas i större utsträckning. I slutenvård används abstinensbehandling och behandling för att förebygga komplikationer av beroendesjukdom. Somatiska, psykiatriska och suicidriskbedömningar görs. Arbetet med återhämtning efter beroendesjukdom behöver utvecklas.

Samsjuklighetsutredningen har lämnat sitt slutbetänkande och regionen inväntar regeringens beslut. Detta beslut kommer ligga till grund för framtida arbete med missbruk och beroendevård, men arbetet med dessa frågor behöver oavsett beslut optimeras. Samarbetet med Norrbottens kommuner behöver intensifieras, men även det interna samarbetet i Region Norrbotten bör ses över.

Sammanfattningsvis behöver missbruk- och beroendefrågorna genomgående få ett ökat fokus, med konkret hantering i verksamheter som arbetar med dessa frågor. Vårdverksamheterna i Region Norrbotten och division psykiatri behöver prioritera arbetet med målgruppen i egen verksamhet, annan verksamhet samt i det förebyggande arbetet med Norrbottens kommuner.

Jämställdhetsperspektiv

Revisionsrapporten innefattar inte en granskning av jämställdhetsperspektivet.

Barnrättsperspektiv

Revisionsrapporten innefattar inte en granskning av barnrättsperspektivet.

Protokollsutdrag skickas till:

Hälso- och sjukvårdsdirektör
Divisionschef division psykiatri
Divisionschef division nära